

Dr. K. Moser, »Der Karst und seine Höhlen«, Triest, 1899, Schimpff, 6 K.

Znani profesor tržaške državne gimnazije je zbral v tej knjigi jedro svojih spisov in predavanj o Krasu in njegovih votlinah. Na koncu knjige je napisal na petih straneh vse svoje spise in predavanja. Dr. Moser je preiskaval zlasti votline okoli Nabrežine (posebno jamo Vlašico) in Gabrovice ter našel v mnogih izmed njih človeške sledove še iz starokamene dobe. Preiskaval je pa tudi gradišča po vsem tržaškem Krasu ter jih opisal lepo število v svoji knjigi. V tem obziru ima Moserjevo delo, ki je sicer vse polno samohvale, vendarle stalno vrednost.

S. R.

Tomek, Povjest kraljevine češke. Pohrvatio, životopisom pisca i uvodom popratio Iv. Jemeršić. Zagreb 1899.

Marljivi hrvaški župnik Jemeršić je pohrvalil znano Tomkovo zgodovino češkega kraljestva. Vrednost imenovane zgodovine je v sedanjem času jako majhna, ker pisatelj je še učenec stare šole. Pripoveduje posamezne dogodke brez notranje zveze. Zgodovina srednjega veka je jako obširno obdelana, novega veka pa na primerno malo straneh. Čehom se je vkljub temu priljubila ta knjiga; doživela je že sedem izdanj (1. 1843. l., 7. 1898. l.). Navzlic mnogim pomanjkljivostim smo vendar hvaležni prevodilcu, da nas je seznanil s to zgodovino. Prevod se lahko bere.

F. K.

Svatopluk Čech's Leben und Werke. Von Phil. Dr. Jaroslav Sutnar. (Verlag der Oesterr.-Ung. Revue, 1898.)

Knjiga bodi posebno zaradi tega omēnjena, ker je znak češke podjetnosti in požrtvovalnosti, kadar gre za to, da spozna svet češki narod, njegove slavne može in njegove težnje. Kakor so n. pr. pred leti dobivali Slovenci, posebno dijaki, češke slovnice in slovarje v darilo, tako je to knjigo razposlal brezplačno raznim zavodom »Český spolek pro šífení lidově osvěty ve Vídni«, hoteč natančneje seznaniti tudi nečeško občinstvo s slavnim sodobnim češkim pesnikom.

Kdo ne pozna poleg Jaroslava Vrchlickega, glave kozmopolitične šole in zastopnika zapadnega byronizma, njegovega antipoda, nacionalnega pristaša vzhodnega byronizma, Svatopluka Čecha? Z zanimanjem vzamemo torej knjigo v roke. Res nam nudi vse, kar želimo vedeti o Čechu. Za dovolj obširnim životopisom (str. 1—16) sledi pregled njegovih del s kratko vsebino vsaj važnejših, potem se opisuje njegov pesniški značaj: notranje posebnosti njegove muze, njegovo duševno obzorje, vzori, jezik in slog, stališče v češkem slovstvu; prevod neke pesmi ter povest »Foltýnův buben« zaključuje knjigo.

Čudimo se bujni, včasih prebujni fantaziji, ki je izvor neverjetne plodnosti pesnikove. V njem spoznamo pravega romantika (gl. str. 65.), ki se mu gnusi gola realnost . . . Humor pozna i on (posebno v prozi), ali ta humor je navadno »smeh skozi solze«.

V nasprotju s splošno sodbo na Češkem, da je Čech v prvi vrsti epik, je trditev na str. 68. sl., da je pesnik pred vsem lirično nadarjen; češ, tudi njegovi epski izdelki so polni lirskih elementov na kvar dobre osnove. — Popolnoma nasprotno se sodi v Ottovem naučnem slovníku IV., str. 842b:

»Čech je především epik: tuto struno nezapře ani v lyrice, i tato vždy se valí širokým tokem, a je št'astnější, kde může popisovati a líčiti,

než kde se má koncentrovati v jednolitoú náladu neb ostře vyhranéú myšlénku.»

Obe sodbi sta s svoje strani opravičeni.

Dr. Jos. Tominšek.

Slovensko gledišče.

I. Dramske predstave. »E pur si muove!« sem vzkliknil sam pri sebi, ko sem se 16. marca po predstavi Cankarjeve drame »Jakob Ruda« vračal iz gledišča domov. In vendar se giblje, vendar se razvija počasi tudi naše dramatiško slovstvo!

Če se ozremo za par let nazaj, nismo li videli mar uprizorjenih že prav lepo vrsto domačih iger na našem odru? »Iz osvete«, »Struga in Otok«, »Sin«, »Rokovnjači«, »Za pravdo in srce«, »Logarjevi«, »Izmajlov«, to vse so igre, ki imajo svoje hibe, ki pa smo jih navzlic temu lahko veselili! Ene so se posrečile malo bolj, druge malo manj; nekatere treba še popraviti, druge ostanejo lahko take, kakršne so . . . Nobeden izmed dramatiških pisateljev pa naj ne obupa, če mu je malce izpodletelo, in nihče naj ne odloži takoj peresa, če ni dosegel uspeha, o kakršnem je morda sanjaril! Tudi oni, katerih poskuse je sodila kritika nemilo, imajo svoje zasluge! Na napakah, ki so jih zagrešili, se niso učili samo oni, ampak tudi drugi! Tudi tukaj velja »errando discimus«, in tu morda bolj nego kje drugje!

Gori naštetim izvornim dramskim proizvodom se je pridružil častno zdaj še »Jakob Ruda«, da, trditi smem celo, da je storilo naše dramatiško slovstvo baš s to Cankarjevo dramo precejšen korak naprej. To je delo, pri katerem se bo moral pomuditi tudi še čez več let vsak kritik, ki bo pisal o naši dramatiki.

Dejanja v tej Cankarjevi drami ni mnogo. Vsebina je kaj kmalu povedana.

Jakob Ruda, posestnik na Drenovem, je došel po svoji lahkomiselnosti na rob gospodarske propasti. Peter Brož, postaren podjetnik in trgovec, ki se je zagledal v Rudovo lepo in mlado hčer Ano, hoče izkoristiti Rudov obupni položaj. Prilastiti si hoče njegovo hčer in njegovo posestvo. To vsaj trdijo razne v igri nastopajoče osebe o Brožu, dočim se dela Brož sam, kakor bi mu bilo edino le do tega, da reši Rudo zadrege ter poplača njegove dolgove. Ana, ki ljubi slikarja Ivana Dolinarja, a pozna očetov položaj, se odloči in sicer zlasti vsled vplivanja tete Marte, očetove sestre, da se žrtvuje za očeta ter vzame Broža.

To je vse!

Navadno dejanje! Kolikokrat je bila taka iz otroške ljubezni izvirajoča žrtev že predmet raznim slovstvenim umotvorom! . . .

Že tistikrat, ko sem pisal o Cankarjevih »Vinjetah«, sem naglašal, da se loteva Cankar kaj rad čisto navadnih, že jako obrabljenih predmetov, in da njemu ni glavna stvar »kaj«, temveč »kako«. Baš v tistem posebnem »kako« tiči Cankarjeva individualnost! Do umotvorov posebnega globokoumja se Cankar težko kdaj povzpne, pač pa mora občudovati na njem vsakdo, ki mu hoče biti pravičen, že zdaj ono mojstrstvo, ki ga usposablja, da zna stvari, ki nas v svoji goli istini morda komaj zanimljejo, obdelati tako, da se hkratu oduševljamo